

IN NOMINE JESU!

205
**QUATERNIO
THEOREMATUM
PHILOSOPHICORUM,**

Quam,

Divina adfistente gratia!

Et

**Suffragante Ampl. Facult. Philos.
in Regiâ & florentissima ad Auram
Universitate,**

SUB DIRECTIONE

Praclarissimi & Excellentissimi Viri

**DN. M. SIMONIS Tälpo/
log. & Metaph. Professoris Ordinarii,
et non Fac. Phil. h. t. Decani Spectabilis,
Præceptoris & Promotoris sui, grata men-
te ætatem devenerandi.**

*Examini eruditorum publico modeste
submittit*

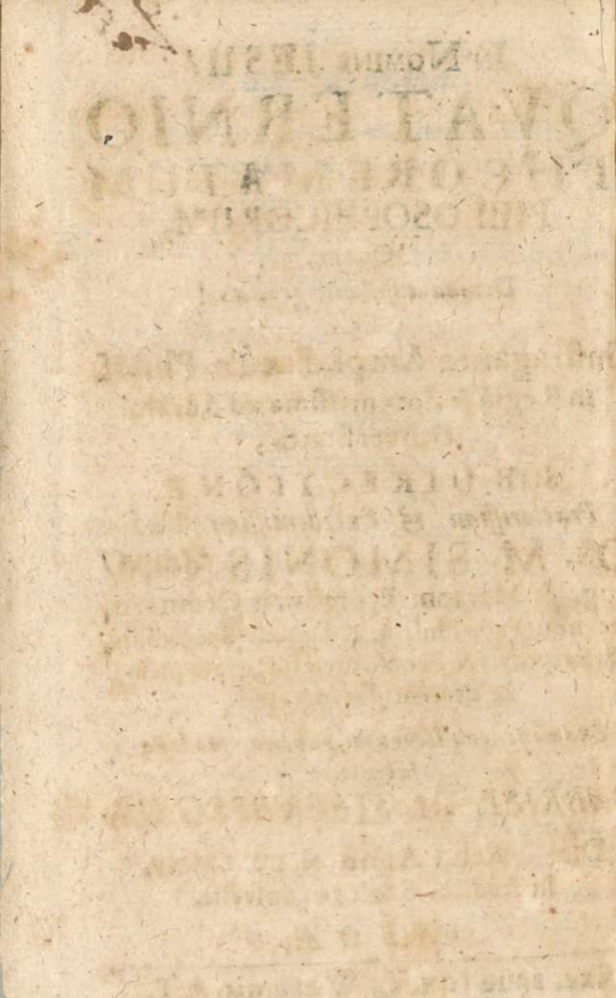
GABRIEL M. STEENBERGIUS,

Die Febr. Anno M. DC. LXXXV.

In Auditorio & loco consuetis.

A B O E,

Exc. apud JOH. L. WALLIUM, A. T.

PRÆFATIO.

SI inter tot Dissutantium voces, meum quoque apud vos Auditores exoptatissimi exaudiri poterit qualecunque tenelli ingenii specimen, est, quod præsens hoc Exerctium Academicum videtur efflagitare. Prodeunt enim hic in illustria lucis proscenia, problemata quedam ex abditis Philosophiæ recessibus, non minus exenta, quam inter tot varios distrahentium curarum gyros, rudi penicillo adumbrata; qua ut Candidis Censorum judicijs exponerem, extorsit, non inanis cujusdam gloriæ affectandæ titillatio, quorundam ventoso eruditionis pruritu turgentium menses occupans; Verum impulsus sum non minus jucunditate quam utilitate harum positionum, ut ingenium meum in tali negotio exercendi cupidum, quoddammodò cultius redderem; svasit ipsa libertas: quapropter etiam in harum expositione, singulari artificio, ac veste decenti adornanda, tanto minus sudaverim, quanto noverim me nequaquam eo animo atque consilio fuisse aggressum, ut aliquid encomii promererer; sed tantum ut hac ratione ad ulteriorem harum rerum indagandarum veritatem, via pervenire panderetur; Quod autem materiam simplicis Styli genere, sepositâ omni Ostentationis pompa elaboravi, hoc factum est propter

pterea, ut ostenderem me tam inconstanter
non esse, velle scilicet Componere me ad pa-
latum delicatioris huius seculi, simul ac o-
stentare me sublimioribus subtilissimisque re-
rum ponderibus involutum, necnon in tot
tantisque linguarum studiis versatum, tot tan-
taque integra Philosophantium volumina per-
voluisse, & omnia illorum scrinia compilas-
se, ut illi faciunt qui ab omnibus laudari, &
potissimum à simplicissima gente, non solum
ad calos evehi, sed etiam suorum Magna-
rum inire gratiam, hac ratione unice volunt,
student, contendunt, desiderant. Quemad-
modum igitur ab eiusmodi cogitationibus
prorsus remotus, longeque alienus, meos con-
ceptus, tanta opinione, tamque vana ostenta-
tione, surgere haudquaquam passus sum, im-
pero apud Candidos Rerum aestimatores su-
scipi, & pro dignis judicari; cum etiam in his
ac in aliis materiis uberè copia è Philosophia
prodeuntibus, avidum sciendi ingenium,
tantum habeat, in quo se exercere possit.
Sed licet im sit, scio tamen non minus has
questiunculas ac aliorum scripta a pravis
mortalibus rectè in deterius torquentibus,
sua probantibus, aliorum autem conatus
perplexè arrodentibus, malignitatis dentem
evitaturae, cum eorum numerus magnâ cater-
va prope doler! undique nos cingat. Interim

*Tu Candide Lector Ubarum verum Arbitr,
si quid vitii errorisq; perversa mens depre-
benderit, linguam calamumq; suum posthac
in hac iniq; laxaverit, pro candore, quo
conspexisti, humaniter me defende! Sic i-
taq; Divina favente Clementia:*

THEOREMA PRIMUM.

*Veritas unius ejusdemque rei non du-
plex eaque opposita est; sed tan-
tum una.*

Mare controversiarum fatemur nos esse
jam ingressos, quod tamen ut feliciori
pede transfretemus, faciat is qui solus est sa-
piens! Priusquam igitur tractationem heic
quorundam Theorematum aggrederer, ne-
cessarium fuit mihi visum, omnium primo
in Porismate Philosophiæ primæ, memet
exercere, potissimumq; in hoc, ventilationi
jam supra dato, quod tam arduum est, ut gra-
vissimi Theologi & Philosophi diu multumq;
in ea sese exercuerint. Status autē con-
troversia ut nobis constet, notamus agi hic
non de veritate ratione objectorum æstima-
ta, sic enim non duplex duntaxat, verum
diversa & multiplex foret veritas. Sed de ve-
ritate considerata potissimum ratione dua-
rum disciplinarum Principalium, ita ut hic

controvertatur: Num aliquod enunciatum quod verum in Philosophia? Sit falsum in Theologia? & contra. Ansam huic propositioni dedit contentio quorundam, ex adversa parte differentium, quorum mens per naturam est obfusca ignorantiae tenebris, quiq; sequuntur intellectus sui malignitatem, in hanc enunciationem, quemadmodum in omnes alias materias virgulam sibi sumunt censoriam, ex inveterato quodam perversè judicandi more, omne illud quod sensibus non valeant assequi, atq; à ratione dissentiat, proclamant, pro falsissimo habendum & tanquam absurdum rejiciunt; quiq; solet sæpenumerò esse primarius Scopus & finis Calvinistarum, de hac quæstione disputantium. quare cum Theologia multa in se contineat, quæ sensibus exposita, animum abstrahunt, & ad altiora tollunt, quodque cum ratione humana non convenit, confestim ab ejusmodi damnatur, & falsitatis arguitur, atq; sic duplicem veritatem procedunt non considerantes congruentiam rectæ rationis cum mente divina, & Philosophiæ iterum a rectâ ratione dependentiam. Hæc duo secus quam oportuit, inter se opponendo, abortum potius ingenii, quam cultum Philosophiæ proferunt. horum errori nos cum viris eruditissimis obviam eun-

tes, pro veritate simplici unaque feliciter pugnamus, ponendo hoc loco fundamenti: quia intellectus divinus æque principiorum ex natura fluentium quam ex revelatione de promptorum Norma est. quemadmodum itaque intellectus Dei, à seipso non difformis sibi que contradictorius est, ita etiam principia ab eo dependentia, per patefactionem generalem & specialem non sibi contradicunt. Interim si quis huic nostræ sententiæ objiciat: sciat nos caute hic posse distingvere inter Philosophiam ratione *ῥησις*, prout in se & sua natura est considerata, & inter Ph. tatione *ὀρθόλογος*, qualis de facto esse solet. 2. *vel clarius*: inter Philosophiam & Philosophum, illa non contradicit Theologiæ quamvis se opponat eidem sæpe Philosophus; 3. inter veritatem principiorum Philosophicorum, & eorum applicationem, illa non parit contradictiones adversus Theologiam, hæc verò si vitiosa fuerit, earum causa est.

THEOREMA SECUNDUM.

Vacuum non datur in rerum natura.

Væva multa esse vulgi est opinio; illa autem ingenia, quæ animum ad sublimiora elevant, longe diversum statuunt; quare cum inscientiis, magnam inter eruditos parit dissensionem, ipsa terminorum homo-

nymis, quæ dicta semper est Errorum gene-
 trix; Explicandum hic venit Vocabulum
vacui, quod ambiguum est; ut status con-
 troversiae eo evidentior fiat. Solet enim hoc
dupliciter sumi, vel *κενικῶς* & communiter,
 pro corporis specialis absentia, qua ratione
 vacua dicuntur corpora ea, quæ solo aëre,
 alia materia sublata repleta sunt, quo
 modo de vacuo nulla nobis est controver-
 sia, vel *εἰδικῶς*, & sic accipitur pro absen-
 tia penitus omnis corporis, quo sensu re-
 moventur etiam prorsus omnes substantiæ spi-
 rituales, sicq; est non Ens; & hoc est illud
 de quo noster sermo, quodq; dari in natu-
 ra prorsus negamus, nostraq; negationis ra-
 tionem exponimus hanc, quam etiam fate-
 ri non dubitavit; post tot ingeniosissima ex-
 perimenta, celeberrimus ille Otto de Gve-
 rike, dicendo: quod *in inferioribus his, o-*
mnne spatium a quodam corpore desertum,
nunquam relinquitur vacuum, sed ab Aëre
repletur. interim omnibus illis hanc Thesi
 summo conamine asserentibus, addatur hoc
 Epiphonema, quod acutissimus fatur *Sperlin-*
gus brevissimè de hac re differens in *Insti-*
tut. Phys. lib. 2. cap. 1. quæst. 5. fingere Va-
uum, cerebri est vacui & ingenii inanis.

THEOREMA TERTIUM.

Ecclesiastici non affectent secularia; cum duplex regimen ipsis administrare ordinariè sit vetitum.

Speciosissima Politicorum argumenta licet integris plaustis huc adveherent & per integros commentarios pomposis ampullis verbisq; sesquipedalibus urgerent adversarii, nihil tamen efficerent ad defendendam pro affirmativa hanc sententiam, quorum primus videtur esse Bellarminus; hunc in modum inconcinnè differens: *non pugnat cum verbo Dei, ut homo sit simul Princeps Ecclesiasticus & Politicus.* Collimans hoc titulo ad hunc scopum, ut Pontifici Romano, utraq; potestas, quam sibi arrogat, in spiritualibus & secularibus, salva & illibata constet; nostram vero mentem ut hic succincte explicemus, conabimur tueri juxta illud:

Aula decet Reges, Christi decet ara Ministros; Regnum cum Christo non habet arbis idem.

quod & plurimis Testimoniis divinis stabilire possumus, adductis omnium primo à salvatoris interdicto dicentis: *οἶδατε, ἑπι οἱ ἀρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ ὅ τῶς ὅ ἐσαι ἐν ὑμῶν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλη ἐν ὑμῶν*

μέγας γενεός, ἔσω ὑμῶν Δράκον, καὶ ὅς
 εἶναι θέλη ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσω ὑμῶν
 δῶλ. Item. Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυρι-
 εῖασιν αἰπῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, ἐυερ-
 γέται, καλῶνται, ὑμεῖς δὲ ἔχ' ἔτως ἐλλ' ὁ
 μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος καὶ ὁ
 ἡγούμενος ὡς ὁ Δράκων, unde tale necti-
 mus argumentum: *Quodcumq; Saluator pro-*
hibuit Apostolis & eorum in ministerio suc-
cessoribus, hoc eis usurpare non licet, sed Do-
minatium politicum & principatum terren-
rum administrationem, saluator prohibuit su-
is Apostolis, eorumq; in ministerio suc-
cessoribus. Ergo talem Dominatum eis usurpare non
licet, & per consequens fieri nequit ut Ecce-
siasticus duobus praeesse officiis simul possit.
 Deinde ostendit hoc ejus proprium exem-
 plum, qui non habere voluit talem tempo-
 ralem jurisdictionem vel secularem princi-
 patum, quod ex abundantia probat Joh. 18.
 36. item Matth. 20. v. 28. Præterea cum re-
 gnum terrenum, ipsi offerrent in montem
 fugit ut videre est Joh. 6. 15. unde jam satis
 liquet eum non affectasse secularia, cujus imi-
 tatores omnes legati Dei meritò debeant esse,
 & tale quid non affectare. Postea esset hoc
 indecorum, si ille qui concionatur in Ec-
 clesia, simul pro tribunali sedeat in curia,
 vel

vel si Dispensatores Sacramentorum vibrent gladium; pugnantes armis carnalibus quæ ab Ecclesia remota esse innuit Paulus. Postremò etiam, si hoc procederet multa incommoda sequerentur, non enim possent utriq; officio accuratè præesse, ob negotiorum varietatem, & utriusq; muneris difficultatem. Moses singularibus à Deo Donis ornatus erat, nec tamen populum solus regere, & simul sacra administrare potuit. Est etiam experientia notum tales Ecclesiasticos sæpe numero negligere hoc sanctum munus; cum impediatur multum partium earum, esse tot tantisq; secularibus negotiis involutum, semper impedimenta injicientibus.

THEOREMA QUARTUM.

Mordentia scœnora, pro ipso mutuationis officio, ultra sortem ob breve tempus concessam accepta, & cum damno debitoris exacta, sunt illicita & inhonesta.

UT distinctius procedam, notandum est: Ume hic non intelligere, annuam quandam compensationem, quando quisq; sex vel octo pro centum mutuationis, sumit quotannis

tannis ab opulentis, qui nostra pecunia non ad sui necessariam sustentationem, ad quam satis habeant abundantes facultates; sed ad majus lucrum faciendum, magis magisque opes suas amplificandas, utuntur. quam usuram si modò licitè cum illa procedatur, (observatis certis quibusdam conditionibus) non esse in scripturis prohibitam, nec in foro Politicorum inhonestam video, cum ex naturali æquitatis præscripto, teneantur hoc ipsum dare, sine tñ. omni eorum detrimento, propter res illas per nostram pecuniam auctas. Deinde ex Gratitude debito, obligati sunt ad reddendum aliquod *ἀντίδωρον*, hoc enim jus naturæ exigit, ut grati simus pro beneficijs, non tantum verbis, sed etiam factis, & recompensatione aliqua. Præterea requirit hoc ratio societatis humanæ: nam sic comparatum est cum politijs ut consistere nequeant, sine mercimoniis; Mercimonia autem sine magnis sumtibus exerceri non queunt. Sumtus vero tantos nemo solus facere potest, sed necessum est, ut pecuniam ab aliis accipiat mutuatam. sed nullus mutuabit, si pecunia sua carere, alterum eadem ditare, & interim nihil compensationis loco accipere debeat. Quare si politiæ consistere debent, & mercimonia exerceri, necessum est ut ejusmodi

contractus, compensationesq; annuæ admittantur. Approbavit deniq; hoc Magistratus & etiamnum tolerat in Republica Christiana, ut ex imperii Constitutionibus notum est, unde colligo, hunc modum lucrandi, non esse inhonestum, quippe cum dictum sit. *Quid mihi divitiæ si non conceditur usus?* Sensus autem propositæ quæstionis est de usura illa propriè sic dicta, quæ prorsus illicita, quemadmodum hoc ipsum testatur Tolletus lib: 5. instructionis Cap. 29. dicens: *Usura est peccatum mortale & oppositum afferere est hæreticum.* Idipsum Dominicus a Soto Lib. 6. de justitia & jure scribit: *Usuraria mutuatio peccatum est genere suo mortale & justitiæ commutativæ contrarium.* Ubi disputat scœnora non tantum juri divino sed etiam naturali esse contraria, hinc etiam damnata sunt prorsus in Conciliis utpote Nicæno, Elibertino, Carthaginensi, & constanti nopolitano. Cato interrogatus, quid esset scœnerari? Idem dixit quod hominem occidere. Hinc Lycurgus e tota sparta scœnus exterminavit. Atheniensium Dux Agis adè exosum habuit scœnus, ut omnium scœnorum tabulas igne supposito in foro concremaret, quo igne nullum se clarius lumen vidisse Dixit Agesilaus. iniqui scœnerato-

res quid faciunt aliud quam exsugunt mutuatarios? Unde Baldus comparat *fœnora vermiculo ligni* qui tactu lenis apparet, sed dentes habet durissimos & medullam ligni sic corrodit, ut superficies quasi illæsa appareat; sic Usurarii medullam inopum hominum exsugunt, eorundemq; exiguam facultatem sic corroduunt ut sensim & lentè tabescant. Ex his igitur quilibet facile æstimare poterit, tale fœnus esse plane illicitum, cum etiam per illud Charitas Christiana violatur, dum indigentes mordentur, & lucrum exigitur pro eo, quod gratis egeno proximo erat præstandum. Non incommode itaque illa argumenta huc collimant, quæ ex jure divino & manifestis S. Scripturæ testimoniis allegari possunt. utpote Ex. 22. v. 25, Lev. cap. 25. v. 35, 36, 37. Ubi Deus loquitur de fratre depauperato ut opulenti ipsi in egestatem redacto succurrant. Præterea prohibetur ibidem, si conferatur Textus originalis, omnis morsus in mutuo, quippe quod ita dandum, ut possit frater depauperatus vivere, ne cogatur plus reddere quam accipit, quia mutuo tantum usus est ad sui sustentationem. Deinde rationes ex jure naturali peritæ idem faciunt. svadet etiam jus naturæ ut quod nobis fieri volumus, hoc etiam

etiam faciamus aliis, potissimum proximo constituto in necessitate est ope subveniendum, quod etiam *ratio justitiæ* exigit & ita ut ultra sortem datam, & ipsi exhibitam, non aliquid lucri exigatur. quod si quispiam fecerit, minus recte sciat se egisse. Sed solum abrumpere hic consultum duximus, ne nimis prolixè de usuris disputantes, utilissimam temporis usuram perderemus. Sufficiant itaque hæc pro instituti ratione, cum memores simus propositæ brevitatis; & cujusdam Poëtæ dicentis:

*Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos ultra citrag; nequit consistere rectum.*
quare & hic Disputationis finis esto.

Deo itaque Trinuno, omnium rerum Principio ac fini, sit honor & gloria in seculorum secula!

ADDITAMENTA:

Homo Christianus & maxime Theologus, honoribus etiam studere potest, licet toties in scripturis humilitatis præceptum reperiatur?

Magnes contusa vim attractivam
non exuit ?

Secreta credita aliquo modo licet
effari.

Inter velle, velle & non velle, datur
aliquod discrimen.

